

ПОВЕСТТА НА ИВАН ВАЗОВ „НОРА“. ЩРИХИ КЪМ ПОЕТИКАТА

Емилия Алексиева

Повестта на Иван Вазов „Нора“ излиза през 1907 г. и почти единодушно е призната от литературната критика за най-слабата му творба. Това важи както за тогавашните оценки, така и за сегашните и като че ли обезсмисля занимание-то с нея. Все пак мисля, че си заслужава върху анализа на самия текст да се види в какво конкретно се изразяват слабостите на повестта. Както е известно, тя не е включена в събраните съчинения на Иван Вазов от изданията на Паскалев и това говори за самокритиката, която писателят си е направил.

В своята „История на българската литература 1878–1944“ Светлозар Игов отбелязва следното: „Най-слабата повест на Вазов „Нора“ (1908) може би поради факта, че е писана за религиозното издание „Духовна пробуда“, носи белезите на един дидактичен морализъм, близък до подтиците на Толстой към „Анна Каренина“, но твърде далеч от неговите художествени резултати. Повестта на Вазов е приета с неодобрение от почти цялата критика, която вижда в нея упадък на таланта му. Най-строг в това отношение е Бакалов в статията си „Българската Нора“, където обвинява Вазов в консерватизъм и утвърждаване на „еснафски морал“¹.

Както и да се анализира повестта и в какъвто и литературен контекст да се поставя, тя не би могла да бъде на едно художествено равнище нито с пиесата на Ибсен, нито с романа на Толстой. Самият Вазов не си е поставял подобна амбициозна творческа задача. Той е заимствал чуждата теза и я е поставил в български условия. Самото заглавие „Нора“ е всъщност названието на пиесата „Куклен дом“ на Ибсен, поставена на руска, а и на наша театрална сцена. Повестта на Вазов е един задочен спор с тезата на норвежкия драматург. Тя е неговият отговор на стремежа на жената към разкрепостяване в един свят, завладян от условности, фалшив морал и лицемерие. Анна Каренина слага край на живота си; Нора на Ибсен напуска дома си, безкрайно разочарована от човека, с когото е живяла години под един покрив, без да опознае докрай същността му. Както казва героинята: „Трябва да открия кой е прав – аз или обществото.“ Финалът на Ибсеновата драма е отворен за зрителското въображение – как ли ще протече по-нататък животът на Нора, с колко ли трудности би се сблъскала тя?

Вазов поставя чуждия литературен модел в своя и по този начин изгражда поетиката на повестта си. В диалога между Любица и госпожа Лаврова се поставя една идея, която писателят цели да обори в хода на повествованието: